

EN HELT MAGISK TRÄDGÅRD

2015-07-16

Av: ArkDes

I Magiska Trädgården i Stockholm blir barnen arkitekter och stadsutvecklare. Amanda Larsson, upphovskvinna och initiativtagare till projektet, frågar sig vad som händer med både vuxna och barn när staden förändras. Hur blir det när tidigare givna förutsättningar kastas om och det man tidigare ägnat sig åt kanske inte längre är möjligt?

Amanda Larssons morfar älskade att bygga fågelholkar. Han spikade upp dem på träden i närområdet och blev fåglarnas bundsförvant. De satte sig på hans armar när han sträckte ut dem berättar hon. Men när hans bostadsområde fick en bostadsrättsförening förändrades hans levnadsförutsättningar. Han fick inte längre sätta upp sina fågelholkar.

Amandas arbete handlar dock varken om fåglar eller hennes morfar. Det handlar om barnen, om hennes barn som inte längre kan sätta upp fågelholkar med sin gammelmorfar och om alla andra barn som får mindre plats att leka på när staden byggs ut. Fågelholksscenarioet utmynnade i flera workshops på kulturhuset Cyklopen där det byggdes nya holkar. Hennes morfar kom till och med dit med rollatorn i högsta hugg för att spika och borra hål. En fågelholk symboliserar så mycket, menar Amanda. Först och främst är den ett hem, men den visar också att alla har rätt att fly någon annanstans när de rådande förutsättningarna inte längre är levnadsdugliga. Barn måste fly när klimatet förändras, precis som fåglarna flyger vidare på vintern. Det handlar om barnkonventionen och om alla barns rätt till en barnanpassad livsmiljö.

Barnkonventionen och hållbar utveckling

Förutom att bygga fågelholkar har Amanda Larsson hållit i en rad andra workshops. De är alltid kopplade till barnkonventionen och handlar ofta om hur staden ser ut.

– Barn är invånare precis som alla vuxna, säger hon. De åker också tunnelbana och väntar på bussen. Skillnaden är att de har andra behov och ser omvärlden på ett annat sätt.

Amanda menar att barns rättigheter är tätt sammankopplade med hållbar utveckling. Barn behöver natur, de vill klättra och kunna gömma sig. Så som stadsutvecklingen ser ut idag, säger hon, tar man bort sådant som barn behöver. Buskage, skogsdungar och klippor jämnas med marken och kvar blir lekplatser utformade av vuxna.

– Barn lever i en värld som inte är designad för dem. De måste be en vuxen om hjälp både i hemmet, tunnelbanan och skolan. De varken når eller får göra vissa saker. Dessutom är de helt beroende av sina föräldrar vad gäller socioekonomisk status, sitt närområde och sin bostadsmiljö. Finns det ingen grönska i staden är de även beroende av att ha föräldrar som tar dem med ut i naturen. Det är odemokratiskt att staden är utformad på det viset.

Magiska Trädgården

Efter att ha ägnat lång tid åt att prata med barn, leka med barn och identifiera problem i stadsmiljön ville Amanda Larsson ta ett steg till. Hon ville skapa en fysisk exempelmiljö som svarar mot barns behov, gärna på en plats som för tillfället utsattes för stark exploatering. På samma gång hade Nacka kommun en idé om att skapa rum för folkliv på Kvarnholmen

där byggnationen pågick för fullt. Amanda lämnade in ett förslag och bollen sattes i rullning. Det växte så det knakade i odlingen den sommaren, berättar hon. Snart kunde de sälja egenodlat fika i sitt café.

Idag är Magiska Trädgården minst sagt en magisk plats. Mitt i en röra av byggarbeten, lyftkranar och bortsprängd grund tronar den, omgärdad av ett högt färgglatt plank. Där inne, innanför planket, finns odlingar, växthus, café, otaliga trädkojor, en bus-hållplats och en massa träd och klippor. Där kan de vuxna plantera sina grönsaker och ta en kaffe i hängmattan medan barnen bygger och gör trädgården till en magisk lekplats. I bakgrunden hörs det dova ljudet av maskiner.

– Ofta ser vi lekparkar som en trygg plats medan klippor och träd anses vara farliga. Men faktum är att vanliga lekparkar, där det redan förutbestämt vad man ska göra, är betydligt mer olycksdrabbade. I gungorna vet man att man ska gunga, ser man en rutschkana vet man att man ska klättra upp i den och sedan åka ned. Det gör att barn blir understimulerade och rör sig mycket fortare. I en naturlig miljö däremot, lär sig barnen att vara försiktiga. De rör sig långsammare och skadar sig inte lika ofta. Vi vuxna har en förutbestämd uppfattning om barnens säkerhet som inte alltid stämmer.

Amanda Larsson beskriver att en stad som är anpassad för barn även, i förlängningen, är en stad anpassad för vuxna. Det är en stad som innehåller grönska och livskvalitet, en stad som är grönare och mindre förutsägbar. Magiska Trädgården är ett tydligt exempel på ett sådant faktum. Den har även lockat vuxna som inte har barn med sig. De stannar ofta länge, i två till tre timmar, i caféet och i odlingarna.

– Många som har bott på Kvarnholmen länge är chockade över den utveckling som pågår. De nya invånare som flyttar dit är i mångt och mycket en annan målgrupp än den som bott där tidigare. De är stadsbefolkning på ett helt annat sätt. Odlingen är ett sätt att få folk att mötas.

Inne i huset i Magiska Trädgården finns en liten verkstad. Där får barnen bli magiska barnarkitekter och göra ritningar och bygga modeller. Många av de saker som byggts i miniatyr har sedan blivit verklighet i stor skala ute i trädgården. Amanda vill visa barn att deras idéer faktiskt kan bli verklighet, att de också kan vara med och bygga staden. Hon tror på lekens kraft, den rör sig bort från regelverken och släpper fram kreativiteten. Att leka är något arkitekter borde få lov att göra mycket oftare menar hon.

Från polemik till samarbete

Det verkligt intressanta med Magiska Trädgården som Amanda gärna vill lyfta fram är sättet på vilket aktörerna i området har lyckats samarbeta. Inom en mycket liten radie finns byggarbete, galleri, musik, boule och en magisk trädgård. Det krävs många initiativtagare, medlare och engagerade människor för att få en sådan ekvation att gå ihop.

Kvarnholmen Utveckling AB, en sammanslagning av jättarna JM, PEAB och Folksam, driver stadsutvecklingen på Kvarnholmen. Enligt Amanda Larsson har deras marknadschef Assi Abdel Baki varit en hjälte när det kommer till att medla mellan parter. Men det gäller verkligen att varje aktör kan vara flexibel och att hitta kompromisser som tillfredsställer allas behov.

– Jag hade kunnat protestera och ställa mig i vägen när de skulle hugga ned trädgruppen här utanför, där vi hade Trädhus VM och plats för yoga. Men det gjorde jag inte, jag behövde i stället inse att deras verksamhet har behov precis som min. Den här typen av samverkan kan fungera som ett gott exempel för framtida stadsutvecklingsprojekt. Allt går bara man

lyckas kommunicera på ett bra sätt.

Framtiden

I år vann Amanda Larsson Stockholms Handelskammarens Stadsmiljöpris för sitt arbete med att ge barn en självklar plats i staden. Framtiden för Magiska Trädgården på Kvarnholmen är dock oviss. När bygget är färdigt ska mer permanenta inrättningar inta platsen. Amandas dröm är att skapa en öppen förskola och att verksamheten på så vis kan få leva vidare. Går inte det kan hon gärna tänka sig att öppna en ny magisk trädgård på en annan plats i stan.

Än så länge fortsätter dock Magiska Trädgården att utvecklas. I sommar blir det bland annat ännu en omgång av Trädhus VM och Lekhus VM. Dessa två mästerskap utgör en chans för både barn och vuxna, arkitekter och lekmän att lära via lek och testa sig fram till nya konstruktioner. I Trädhus VM gäller det att bygga utifrån en artikel i barnkonventionen på samma gång som man inte på något sätt får skada själva trädet.

– Det får folk att tänka på ett nytt sätt. Man kan inte bara välja den snabbaste lösningen när man bygger, då kanske en gren bryts av. Under de timmar som Trädhus VM pågår får arkitekterna en helt ny relation till naturen. De spenderar åtta timmar med att inte skada ett träd.

Amanda hoppas också att byggbranschen kan öppnas upp mot människor, att den kan bli en plattform för diskussion. Hon vill att barns lek ska bli en budgeterad post i byggprojekt, att det skapas finansieringsmodeller och incitament för att inte alla lekbara element uttraderas.

För att göra leken mätbar har Amanda även, tillsammans med Marit Widman som är miljöekonom på SLU, initierat en förstudie finansierad av Vinnova och Riksbyggen Stipendier. Den har fått namnet "Den lekfulla staden" och ska förhoppningsvis kunna utmynna i ett Fair-Play certifikat för både små och stora byggprojekt. På så vis vill hon skapa en djupare och mer strukturell förändring.

– Alla vill bygga en bra stad, även byggherrar. Istället för att lägga ansvaret och skulden på dem behövs fler riktlinjer för att inte barnens behov ska komma sist i prioriteringsordningen. Även byggherrarna vill ha fler riktlinjer, de undrar varför inte kommunen ställer högre krav.

Läs mer

- Magiska Trädgårdens [hemsida](#) samt [Facebook-sida»](#)
- En film om Magiska Trädgården av Tommy Gärdh hittar du [här»](#)
- Mer information om [Trädhus- och Lekhus VM»](#)
- Stockholms Handelskammarens artikel om årets vinnare av [Stadsmiljöpriset»](#)
- Om den pågående stadsutvecklingen på [Kvarnholmen»](#)

Ur arkivet

- Moviums [Kampen om marken placerar barnen på taket](#) samt [Att leva är att utmana sig själv](#)
- Malmös [Klara färdiga spring!](#)
- Vinnovas [Livet leker](#)

